

Emléktöredékek a VMSZ történetéből *

Amikor a koponyaműtétem után, 1989-ben a kórházból hazajöttem, felkeresett Siflis Zoltán és arra kért, hogy egy magyar érdekszervezet megalakítása céljából, amelynek bejegyzéséhez tizenegy egyén aláírása szükségeltetik, adjam én is a nevemet. Akkoriban Siflist csak távolabbról ismertem, de mivel bizalomkeltő volt a javaslata, szívesen vállaltam volna ezt a megtiszteltetést. Siflis valószínűleg ismerte az ezzel kapcsolatos szemléteimet, ezért bátorkodott e felajánlással előrukkolni. A családom azonban közbelépett. Elkezdődött a győzködés, hogy nincs elég bajom, még ilyen bizonytalan kimenetelű politikai dologba akarok belekeveredni? Nem volt elég a '70-es évek elején a nyelv-művelő mozgalomban való szerepvállalásom? Az igazat megvallva, elég sok bajom volt, nem csak a „magyarkodásommal”, sokkal inkább az egészségemmel, mert még évekig kórházi kezelésre szorultam. Az is bizonytalanná tett, hogy a névsorban olyan magas rangú, régi kommunisták neve is szerepelt, akik korábban épp a délvidéki magyarság megnyomorítói voltak. De hogy Siflisnek is eleget tegyek, azt javasoltam: magam helyett szerzek valaki mást. Mindjárt telefonon hozzánk hívtam id. dr. Korhecz Tamás barátomat, aki készségesen a jelenlétünkben aláírta a névsort. Megvallom, utólag már sajnálom, hogy hallgattam a családomra. Ennek ellenére a feleségem és én is alapító tagjai vagyunk a VMDK-nak. Amikor nem voltam kórházban (sajnos 1994-ig, a VMDK felbomlásáig eléggé gyakran kényszerültem kezelésre), részt vettem a munkában. Ezért szomorítottak el azok a hírek, baráti beszélgetések alkalmával közölt információk, amelyek a szervezetben jelentkező ellentétekről szóltak.

Előttem sohasem volt kétséges, hogy a szervezetben belüli ellentéteknek nem a „zavaros pénzügyek” az alapja, hanem egy piszkos hatalmi harc. Ágoston András érezte, hogy Hódi képzettsége, tudása és a szervezetben belüli mind nagyobb befolyása veszélyezteti az ő elnöki pozícióját, ezért aljas módszerhez folyamodott. Amikor ugyanis tudnivaló volt, hogy a külföldi

támogatásokat a jugoszláv bankok útján lehetetlen lebonyolítani, s a valutaüggyek intézésének a zsebből zsebbe való módja volt az egyedüli ésszerű, akkor érthető volt, hogy a hatalmi harc leghatásosabb fegyvere a sikkasztással való gyanúsítgatás. Hódi Sándort, aki a VMDK szellemi atyja volt, a hármass autonómiaterv kidolgozója s egyike a Délvidék legjobb magyar teoretikusainak, csak úgy lehetett a vezetőségből eltávolítani, valamint politikailag ellehetetleníteni, ha ilyen súlyos dologgal vádolják meg. A módszer sajnos bevált, és Hódi, aki az itteni magyarság vezető egyénisége lehetne, aljas rágalom miatt mind a mai napig nem képes a tehetségéhez mérten hatékony tevékenységet kifejteni. Meg kell azonban jegyezni, hogy Hódi is, amíg hatalmon volt, bizalmatlanul, sőt néha ellenségesen viselkedett a szabadkaiakkal szemben, pedig épp itt kaphatott volna megfelelő támogatást, hisz ez az alosztály volt a legerősebb, ez képezte a VMDK gerincét. Ezért csak sajnálni lehet, hogy Hódit is elvakította a hatalom birtoklása, a féltékenység, néha még az anyagiakon való uralkodásvágy is, és elkerülte figyelmét a kommunista politikálás romlottsága. Mind a mai napig él bennem ugyanis az a gyanú, hogy a VMDK bomlasztását, azaz a délvidéki magyarság önszerveződésének megakadályozását Ágoston András és Vékás János pártmegbízásból hajtotta végre, hisz mind a ketten korábban magas pártfunkciókat töltöttek be. Meggyőződésem, hogy a legfőbb politikai körök által idejében értesültek a nacionalista erők térhódításáról, és vélhető volt, hogy ez a délvidéki magyarság körében is hasonló folyamatokat indít majd el. A nyolcvanéves jogfosztottság elemi erővel fog majd a felszínre törni, ezért ők álltak élére a mozgalomnak, és amikor ez megerősödött, eredményeket hozhatott volna, akkor szétverték. Persze a szervezet teljes szétverését Hódi megbuktatása után is folytatták. Még előttük állt az értelmiség kiebrudalása, ami Zentán 1994-ben meg is történt. Az igazsághoz még hozzátartozik, hogy az Ágoston vezette politikai szárny sohasem tudott szövetséget kötni a magyar értelmiség többségé-

vel. Épp emiatt tiltakozott, s mondott le tiszteletbeli elnöki tisztségéről Herceg János.

A VMDK bomlasztása az Ágoston-szárny részéről a '92-es, '93-as években kezdődött el. Dr. Varga Zoltán, Szekeres László, Siflis Zoltán, Dudás Károly és a többi szabadkai értelmiségi, akik a vezetőség másik szárnyát képezték, gyakran arra panaszkodtak, hogy az ülésekre nem kapnak meghívót, vagy az értesítés késve érkezik meg, de ha ott is vannak a tanácskozáson, az észrevételeiket figyelmen kívül hagyják, illetve leszavazzák őket. Mindinkább egyértelművé vált, hogy a nemzeti vonalat képviselő, cselekvő egyének nem kívánatosak a vezetőségben, és előbb-utóbb menniük kell. Ezért vált szükségessé egy olyan tanácskozás megszervezése, ahol döntés születhet a „mellőzöttek” további állásfoglalásáról. Ez a szűkebb körű megbeszélés a lakásunkban történt **1993. március 29-én, ahol Kasza József, Dudás Károly, dr. Varga Zoltán, Szecsei Mihály, Siflis Zoltán, Józsa László és még néhány vezetőségi tag volt jelen. A vita gerincét az képezte, hogy kívánatosabb-e, vezethet-e eredményre, ha az ellenszárny a szervezeten belül kísérel meg a reformokat, és ott próbálja meg meggyezésre bírni Ágostonékat, vagy indokoltabb-e egy új párt létrehozása, még akkor is, ha ez a délvideki magyarság megosztásához vezethetne.**

Kasza, amint azt a vendégkönyvünkben is megjegyzi, nem lát lehetőséget az Ágostonékkal való meggyezésre, bár ezt tartja kívánatosnak, ezért az új párt létrehozását javasolja: „Védjük a meg nem született pártot!” írta be az emlékkönyvbe. Végül mégis az a javaslat érvényesült, hogy még egyszer meg kell próbálni belülről kiharcolni a meggyezést. Ezek a szabadkai megbeszélések természetesen máshol is folytak, a Sepsey-szárny bevonása nélkül. Sajnos Kaszának lett igaza, mert Ágostonnak és Vékásnak esze ágában sem volt a megbékülés, hisz ez a teljhatalmukat nagyban korlátozta volna. Az 1994-es zentai I. tisztújító közgyűlésen ez mind egyértelművé vált. Sőt, a Magyar Szó egy kis idő elteltével közölte a szervezetből kizárt listáját, köztük még azokat is, akik (indokolt okokból, pl. Gubás Ágota) részt sem vettek a kongresszuson, így véleményt sem mondhattak. Mégsem voltak kívánatosak a VMDK-ban, hisz ismeretes volt a „rebelisek” névsora.

Ez tette indokolttá egy második tanácskozás megszervezését, ami szintén a mi lakásunkban zajlott le, de most már jóval nagyobb részvétellel. **Közvetle-**

nül a zentai közgyűlés után, 1994. április 27-én a következők tartották fontosnak a megbeszélést: Szecsei Mihály, Huszágh Endre, Bacskulin István, Balla Lajos Laci, Grúber Ferenc, dr. Hódi Sándor és Éva, dr. Varga Zoltán, dr. Vajda József, Dudás Károly, Siflis Zoltán, Józsa László és még néhányan, akikre már nem emlékszem. A házunk előtt annyi autó állt, mintha lakodalom lett volna. Minderről a rendőrség is értesült, amit csak jóval később tudtam meg. (Még köztünk is voltak besúgók!) Az összejövetelnek az egyedüli célja egy új szervezet létrehozása volt. Én akkor azt reméltem, hogy az új párt az értelmiségre, s a szakemberekre fog majd épülni, hisz ennek szükségességét sokan hangoztattuk. Hódi is ebbéli reményét fejezte ki, amikor azt írta a vendégkönyvbe: „... a ma esti összejövetel után talán derülátóbban nézhetünk a közeli és távolabbi jövő elé.” Bacskulin erre csak azt írta: „Ab ovo!”

Sajnos nem így történt. Hódi Sándor bábáskodásával, de Csubela Ferenc elnökletével 1994 júniusában megalakult az új szervezet, Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) néven, amelyből én mint kezdeményező kimaradtam. Csak később nyílt rá alkalom, hogy betagosodjak. A vezetést főleg „hivatásos politikusok” képezték, akik mindenkor tudták, hogy melyik irányba érdemes fordulni. A bajt még fokozta, hogy mind nagyobb számban szivárogtak be a szervezetbe a szint váltott kommunisták, akik nem „közlegényekként” akartak bizonyítani, hanem mindjárt funkciót igényeltek (a könyöklésből már korábban tapasztalataik voltak), és ez mind a mai napig sikerült is nekik. Olyanok is vezetőségi pozíciókba kerültek, akik kumroveci pártiskolások vagy a magyar nyelvű mozgalomnak a sírásói, tetemrehívói voltak, amit a szabadkai közgyűlésen szóvá is tettem, persze, eredmény nélkül. Ezért a módszer sem változott. A pártvezetők „tanácsadóit” általában nem az értelmes, a magyarság érdekeit képviselő egyének képezték, hanem a Bólogató Jánosok, akiknek az egyedüli céljuk a pozíciószerezés volt, és ezért minden megbízást gondolkodás nélkül teljesítettek. Ezt az is bizonyítja, hogy az adott Bólogató János átlépett a másik pártba, amikor az többet ígért neki. A javaslatokat, a bírálatokat meghallgatták a szervezetben, bólogattak, aztán elengedték a fülük mellett. A szólamok gyártása és a látszattervekenység lett ismét a pártprogram, amit az 1995. november 28-án megtartott szabadkai helyi szervezet tisztújító értekezletén ki is fejtettem, persze minden eredmény nélkül. Az is igaz, hogy betegségem miatt nem tudtam minden munkában részt venni, de

mindig foglalkoztam a délvidéki magyarság problémáival, ennek ellenére minden megbeszélésből kimaradtam. Feleségem is, aki mindig kész volt a VMSZ-t segíteni, a szókimondása miatt mellőzött volt. Így lassan félreálltunk, de a délvidéki magyarságért a tevékenykedést nem hagytuk abba. Létrehoztuk az Aracs Társadalmi (civil) Szervezetet, és ezen belül igyekeztünk erőnkhez mérten segíteni az itteni magyarságot.

1996. január 6-án azzal a kéréssel kerestem fel Mirnics Károly, dr. Hegedűs Antal, Sinkovics Ferenc, dr. Vajda József és dr. Tóth Lajos, hogy kíséreljük meg kibékíteni a mind hevesebben marakodó két magyar pártot, mert ez a sárdobálás a délvidéki magyarságnak csak a kárára van. Ezért szántam rá magam még egyszer, hogy mind a két párt részvételével, a magyarság érdekében létrehozunk egy megegyezési és cselekvési minimumot, ami mind a két párt programjába bekerülhet. A megbeszélésre 1996. január 12-én, pénteken került sor, amelyen a VMSZ részéről megjelent Józsa László, Szekeres László, Pásztor István, dr. Vajda Gábor, dr. Vajda József, Sinkovics Ferenc, dr. Uzon Miklós, dr. Hegedűs Antal, dr. Bogner István és a házigazdák, Gubás Ágota és Jenő. A VMDK részéről jelen volt dr. Sepsey Csaba, Szepper János és Kudlik Gábor. A beszélgetés a VMDK-sok részéről nagyon feszülten indult, nagy győzködés után voltak csak hajlandók a nevüket beírni a vendégkönyvbe, Szepper még ezt is megtagadta, mintha attól félt volna, hogy valaki számon fogja kérni tőle a részvételét egy ilyen békéltető megbeszélésen. És amint az már várható is volt, ők csak vádaskodtak, és minden megegyezést visszautasítottak.

Ezek után mind kevesebb alkalmam nyílt tenni valamit a VMSZ érdekében. Feleségem aktívabb volt, mert ő képviselőt vállalt a szabadkai önkormányzatban, de a szókimondása miatt konfliktusai akadtak. Rámenőssége és bátor kiállása nélkül azonban most nem állna a kaponyai emlékmű, és nem rajta múlt, hogy nem valósult meg a szabadkai szobrásznak, Kalmár Ferencnek a magyar millicentenáriumi szoborkompozíciója. Azok viszont, akik ezt megakadályozták, a VMSZ bábáskodásával ma kiemelt művelődési pozícióba kerültek.

Mindezek ellenére a VMSZ sorsát továbbra is a szívemen viselem, még akkor is, ha sok dologban nem értek egyet a programjával. Szégyenletes dolognak tartom pl. Bicsi Antal kosovói állásfoglalását Milošević oldalán, az albánokkal szemben, vagy Józsa László kéz-

jegyét azon a levélen, amelyben az Európa Tanácsot arra kérik, hogy ne büntesse Szerbiát a kisebbségi törvények meghozatalának elmulasztása miatt. Ezeket a politikai baklövéseket még el tudnám nézni, viszont a szervezet gazdasági programjának hiányát már nem tudom elfogadni. Ez sajnos a régi VMDK pártprogramjából is kimaradt, amit 1993. június 20-án a szabadkai tisztújító tanácskozáson szóvá tettem. Azóta a sajtó révén többször felhívtam erre a figyelmet (először: Napló, 1992. XI. 14., majd ui. 1993. VI. 9. és X. 6. stb.), de ez a javaslat mindaddig siket fülekre talált. Pedig ez kell, hogy képezze a VMSZ legfőbb tevékenységét.

Éveken át a VMSZ gazdasági programja csak abban merült ki, hogy ismertették, elsírták az állam súlyos gazdasági helyzetét. Például a VMSZ 1996. IX. 21-i évi közgyűlésén a gazdasági bizottság jelentésében csak ez áll: „A gazdasági bizottság programjában szerepel a vajdasági magyarság gazdasági helyzetének javítása, a kis- és középvállalkozások támogatása, konkrét gazdasági együttműködés kialakítása hazánk(?), az anyaország és a vajdasági magyarság között. E célok megvalósítása végett gazdasági szakembereink több bel- és külföldi tárgyaláson, szimpóziumon vettek részt”. Hát ez nem sok, mert azzal semmit sem javul a délvidéki magyarság gazdasági helyzete, ha a „szakemberek” külföldi utazgatásokon vesznek részt, amelyek eredményéről be sem számolnak. Sajnos ezt a tanulmányútnak nevezett „jutalomkirándulást” többször is alkalmazták. Például a dániai tanulmányúton a Bólogató Jánosok egész serege vett részt. Nem javult a VMSZ gazdasági politikája a következő években sem. Az 1997. VIII. 30-ai szabadkai évi közgyűlésen a gazdaságról csak általános, semmitmondó megfogalmazások olvashatók: „A VMSZ-nek politikai tevékenységével kell biztosítani a vajdasági magyarság polgárosodásának felgyorsítását mindenekelőtt azért, hogy anyagilag függetlenedjenek. Csak az anyagilag független polgár képes a bátor, független politizálásra. Aktívan részt kell vállalnunk az elkövetkező privatizációs folyamatokból, annak ellenére, hogy a vajdasági magyarság nem rendelkezik tőkével. De tudásával, munkájával és az anyaország segítségével, valamint az anyaországon keresztül beszerezhető tőkével nemzeti közösségünk aktív résztvevője lehet a privatizációnak.” Hát ez nemigen valósult meg. Pedig, ha több mint tíz évvel ezelőtt, amint azt javasoltam és a dániai tanulmányutaskok erről meg is győződhetek, el kezdték volna szervezni a horgosiak mintájára a gazdaköröket, s a

beszerző-értékesítő szövetkezeteket, akkor a délvidéki magyarság anyagi helyzete talán nem lenne ilyen siralmas, mint ma. **Ha tíz év óta minden esztendőben csak öt-hat gazdakört s beszerző-értékesítő szövetkezetet létrehozott volna a VMSZ, akkor ez ma már ötven tagú gazdakör-hálózatot jelentene. Ezt gond nélkül megtehetette volna, hisz nem kellett semilyen törvénymódosításra várni, mert erre mindig lehetőség volt.**

Az értékesítő-beszerző szövetkezetek megsza- badították volna a termelőt a piacozástól, az állandó utazásoktól és annak költségeitől (főleg a benzinhiányos esztendőben), oly módon, hogy a gazdálkodóktól a helyben begyűjtött árut az értékesítő hálózata révén a vevőkhöz eljuttatta volna, kirekesztve ezzel a kereskedők, kofák és nyereszkesedők árfelhajtó szerepét. Ezzel mind a termelő, mind a vevő jól járt volna. Visszafelé a beszerző részleg megrendelés alapján biztosíthatta volna a gazdálkodóknak a permetezőszereket, a műtrágyát, a méhészeti felszereléseket, gépi alkatrészeket, gyógyszereket stb., mégpedig gyári áron mindent, amire a termelők igényt tartanak. Az értékesítő-beszerző szövetkezetek szervezése a VMSZ feladata lett volna, az üzemeltetését pedig részben a termelők vállalták volna, a másik részét pedig a gazdasági segélyek, anyaországi és külföldi támogatások biztosították volna.

A gazdakörök művelődési, gazdasági és politikai központokká válhattak volna, amelynek keretén belül a falusi lakosság számára meg lehet szervezni a gazdaképző, gazdasszonyképző, gazdasági és tudományos információkat nyújtó, egészségnevelő, viselkedési szokásokat kialakító előadásorozatot. Biztos és erős bázisa lehetett volna a művelődésnek, az amatőrmozgalomnak és a politikai szerveződésnek, hisz már a két világháború között is a gazdakörök képezték a délvidéki magyarság egyik politikai- és kultúrközpontját, könyvtárral, színjátszó csoportokkal stb. együtt. Az információszolgáltatás célja, hogy a termelőkkel ismertesse az ország és a világ piacigényeit, mit lesz érdemes termelni, hol lehet majd értékesíteni, miként megszervezni a szállítást, mi várható az energiaellátásban, a helyi energiaforrások (szalma, szárízék stb.) hasznosítása, a tudomány, ezen belül a mezőgazdaság legújabb vívmányai. A gazdatanfolyamok szakosított program szerint működhethetnének, mint például kertészeti tanácsadás, vegyszerek alkalmazása, gép- és motorkezelési tanácsadás. A gazdasszony tanfolyam tartalmazhatná a virágoskert-pihenőkert gondozását, a sütés-főzés fortélyait, a télirevaló bekészítésének tudnivalóit, indíthat-

na szabó- és varrótanfolyamokat, ismertethetné a háztartási gépek biztonságos és gazdaságos kezelését, a helyes táplálkozási és higiéniai szokások kialakítását, a modern polgári társadalom vendéglátási szokásait, a lakáskultúra alapszabályait, foglalkozhatna az öltözködéssel, a divattal stb. Az egészségügyi felvilágosítás – a közvetlen tanácsadás mellett – kitérhetne az alkoholizmus vagy az egykezés problémájára, ami a jogaink biztosítása ellenére is a vesztünket okozhatja, felölelné a helyes gyermeknevelést, a paramedicina népbu- titó hatását stb. A jogi szolgálat az ügyvéd nélküli települések ingyenes jogi tanácsadását segítheti, és tájékoztathatna a vállalati, szövetkezeti alapítások jogi útvesztőiről, illetve az állami vállalatok szabálysértéseiről. Az előadásokat az itteni, az anyaországi, illetve más külföldi szakemberek tarthatnák a VMSZ szervezésében.

A gazdakörön belül külön program foglalkozhatna a gyermekek okos szórakoztatásával. Működtethetne irodalmi, képzőművészeti, zenei, honismereti, természettudományi, madártani stb. tábor- t. De legfőképp összekötné az embereket egy erkölcsös, egészséges társadalomba, kapcsot képezne a szórvány, a tömb és az anyaország között, s kialakítana egy olyan erős nemzettudattal, jövőképpel rendelkező, politikailag legalább minimálisan egységes közösséget, amely határozott célokkal s bátor kiállással képes küzdeni a joga- iért, a nemzetéért és a szülőföldjéért. Annyi cselekvésre hajlandó egyén tevékenykedik ma is önkéntesen, anyagi juttatások nélkül a pártokban és a civil szervezetekben, ennek ellenére rengeteg jószándékú energia pocsékolódik el csak azért, mert nem vagyunk képesek szervezeten, egy irányba, egy közös célért munkálkodni. A VMSZ ha kihasználná az itteni és az anyaországi támogatók anyagi és szellemi segítségnyújtását, s ezt egy közös cél irányába tudná terelni, ha képes lenne összefogni a délvidéki magyarságot egy közös cél érdekében, de legfőképp a magyarként való megmaradásért, akkor ezt a nép szavazataival meghálálná. Különben csak a pártalapszervezetek szerveződése s gyarapítása révén, üres szólamokkal hosszú távon nem lesz képes megtartani a tagságát, de még nagyobb tragédiát jelent számunkra az, hogy a hitevesztett, támasz s irányítás nélkül maradt délvidéki magyarság összefogás és gazdasági segítség nélkül elsüllyed az agresszívabb vagy vitálisabb népek tengerében.

Áttekintve a VMSZ tízévi tevékenységén, sajnálattal kell megállapítani, hogy munkálkodása főleg a tagság toborzásából és a pártalapszervezetek gyarapítá-

sából állt, azt is mondhatnánk, hogy ezzel ki is merült. Olyan alapszervezetek létrehozását szorgalmazta és szorgalmazza, amelyekben semmilyen társadalmat megváltó, segítő tevékenység nem folyik. El kell azonban ismerni, hogy a szervezet meghatározott s indokolt programok megvalósítására, a magyar önkormányzatok révén, nyújtott némi anyagi segítséget, és az elnök is számtalanszor kiharcolt állami támogatást, de ez mind szervezetlenül, egy meghatározott alapszabály nélkül történt, annak ellenére, hogy a VMSZ-nek kidolgozott alapprogramja volt és van, amit sohasem tagadott meg vagy nem módosított. Vállalta a hármass autonómia koncepcióját, a magyar iskolahálózat megvalósítását az óvodától az egyetemig, kidolgozta a délvidéki magyar sajtó tervjavaslatát stb., amit csak töredékében valósított meg. Például létrehozta a két tehetséggondozó gimnáziumot, de meghatározatlan időre elhalasztotta (az is lehetséges, hogy feladta) a független magyar iskolarendszer kiépítését. A magyar nyelvű egyetemi oktatást ma már csak "multietnikus" formában képzelel el, ahol sem a magyar irányítás, sem a magyar szellemiség nem garantált, és az anyaországi támogatás is ilyen módon bizonytalanná vált. A délvidéki magyar sajtó kiépítésében is mind nagyobb kompromisszumokra kényszerül, főleg az újvidéki Magyar Tanszék kozmopolita, szerb érdekű befolyása erősödik, amely egyáltalán nem tekinthető nemzeti elkötelezettségűnek. A kisebbségi jogok terén is csak az valósult meg, amit a külföld nyomására a szerb kormány kénytelen volt teljesíteni, de ezt is a hatalom "balkáni módon" elszabotálja, hisz nem

léteznek büntető szankciók a törvényszegőkkel szemben, vagy ha léteznek is, ezt nem alkalmazzák. A Magyar Nemzeti Tanács létrehozása alkalmával történt csalások és a kompromittált egyének beválasztása a tanácsba (a diplomahonosítás körüli botrányok) pedig ennek hitelességét teszik kétségessé. Az biztos, hogy a VMSZ vezető szerepét csak más pártok koalíciójával volt képes megvalósítani, és egy ilyen szövetségben a szervezet engedményekre kényszerül, de ez nem csorbíthatja azt az alapvető célt, amiért a szervezet létrejött, és azt a harcias, bátor kiállást, amely az alakulásakor jellemezte a pártot. Mindezen mulasztások miatt a párt veszíti a támogatottságát, még annak ellenére is, bár ez ellentmondásosnak tűnik, hogy az alapszervezetek száma gyarapszik. **A VMSZ hosszabb távon csak úgy lesz képes a délvidéki magyarság vezető pártjának megmaradni, ha a vezetőség megszabadul a karrieristáktól, a szószátyároktól s az idegen érdekeket kiszolgálóktól, és olyan értelmes, a nemzetért tenni akaró embereket gyűjt maga köré, akik, nem csak szólammal, hanem építő munkával, s jóhiszemű kritikával a legmegfelelőbb irányba fordítják majd a párt szekerét.**

Cselekedni még most sem késő, gondolják meg jól az erre hivatottak, mert az elmulasztott lehetőség felelőssége a VMSZ és az értelmiség lelken szárad majd. Egy nemzetközösség léte vagy nem léte függ a cselekedeteiktől, és a történelem igazságos ítélőszék, a tétlenkedésről kegyetlen ítéletet mond.

*Ez az írás a VMSZ tízéves történetét felölelő kiadvány számára készült.